

Communication

UDC 931:61 / 778.33 / 061.3 / 327 (-81) / 497.1

Srdan BOSCHI

Kliničko – bolnički centar "Firule", Split

RADIOLOGIJA NA III SVESLAVENSKOM LIJEČNIČKOM KONGRESU U SPLITU 1930.GODINE*

U okviru III sveslavenskog liječničkog kongresa u Splitu 1930. god. održan je sastanak Jugoslavenskog društva za rendgenologiju i radiologiju, kao III radno odjeljenje kongresa.^{1,2} Rukovodeći Odbor sastanka imao je počasnog predsjednika prim. dr Jakšu Račića iz Splita, podpredsjednike prof. dr Lazu Popovića iz Zagreba i prof. dr Dragoljuba Jovanovića iz Beograda. Sekretari su bili prim. dr Sava Janković iz Beograda i asist. dr Stevo Radojević iz Zagreba, blagajnik je dr Rafo Ferri iz Splita, a odbornici su bili: asist. dr Milan Smokvina iz Zagreba, asist. dr Ljubo Dorić iz Zagreba, asist. dr Josip Vlahović iz Zagreba, asist. dr Katarina Ribkin iz Zagreba, dr Aleksandar Alberti iz Beograda, dr Selimir Vrbić iz Kragujevca, asist. dr Stojan Dedić iz Beograda i dr Dušan Popović iz Beograda.^{1,2,3}

Dana 8. listopada popodne, u foajeu Kazališta, održan je Sveslavenski radiološki sastanak na kojem su sudjelovali doc. dr Sigmund i doc. dr Polland iz Čehoslovačke, doc. dr Elektorowicz i dr Stankiewicz iz Poljske, te prof. dr Popović, prof. dr Jovanović, prim. dr Janković i prim. dr Račić iz Jugoslavije.¹

U stručnom djelu održanom 6 i 7 listopada je održano 30 predavanja i demonstracija. Teme su bile iz područja radioloske fizike (5 predavanja), intravenozne pijelografije (3 predavanja), kamenaca mokraćnih putova (1 predavanje), histerosalpingografije (2 predavanja), radiološke biologije (3 predavanja), ehinokoka (2 predavanja), itd.^{1,2,3}

Nisam uspio pronaći sadržaje održanih referata, međutim, prema naslovima može se dobiti uvid u stupanj razvoja radiologije Čehoslovačke, Poljske i Jugoslavije.

*Saopšteno na Naučnom skupu "Značaj i uloga III sveslavenskog liječničkog kongresa održanog u Splitu 5-8.X 1930. godine" u Splitu 5.X 1990. godine.

Dva su referata o značenju intravenozne pijelografije (Čehoslovačka i Poljska), a jedan o iskustvu s Uroselectanom, kontrastnim sredstvom za prikaz mokraćnih putova (Jugoslavija). Uroselectan se počeo primjenjivati 1927. god. kao monojodno kontrastno sredstvo za prikaz mokraćnih putova. Tri referata iz tog područja, od kojih jedan iz Jugoslavije, pokazuju da su se primjenjivala najnovija dostignuća radiologije tog vremena.^{2,3,4}

U jednom referatu govori se o holecistografiji (dr Radojević, Zagreb). Prikaz žučnog mjehura uspio je još 1909. god. kontrastnim sredstvom koje je uvjetovalo loše zasjenjenje žučnog mjehura, a kao apsorbens rendgenskih zraka je klor. U 1923. god. klor je zamjenjen bromom. Nakon toga se žučni mjehur prikazivao daleko boljim monojodnim kontrastom Jodtetragnotom (Jodfenoltalein), pa se vjerojatno u ovom referatu raspravlja o prikazu žučnog mjehura ovim, za ono vrijeme novim, kontrastnim sredstvom.⁵

Jedan referat je posvećen histerosalpingografiji (dr Smokvina, Zagreb). Za histerosalpingografiju u to vrijeme primjenjivalo se jodirano makovo ulje (Lipiodol) od 1925. god. To je pokazatelj da je radiologija u našoj zemlji išla ukorak s najnovijim dostignućima u svijetu.^{4,5}

Zatim su referati o želučano-duodenalnom ulkusu i neoplazmama, o pre-dvojenom želucu, o divertikulozi tankog crijeva, ehinokoku, aneurizmi abdominalne aorte, oboljenju simfize pubične kosti, te nekoliko slučajeva bolesti Osgood-Schlatter.²

Iz područja terapije referiralo se o teskoćama doziranja gama zraka kao i nemogućnostima da se nađe biološka jedinica (Čehoslovačka). Zatim se izlagalo o primjeni radija i polonija u medicini (Čehoslovačka), apsorpciji gama zraka pri prolazu kroz materiju (Beograd), utjecaju rendgenskih zraka na oko čovjeka s eksperimentalnom studijom na oko kunića (Zagreb).²

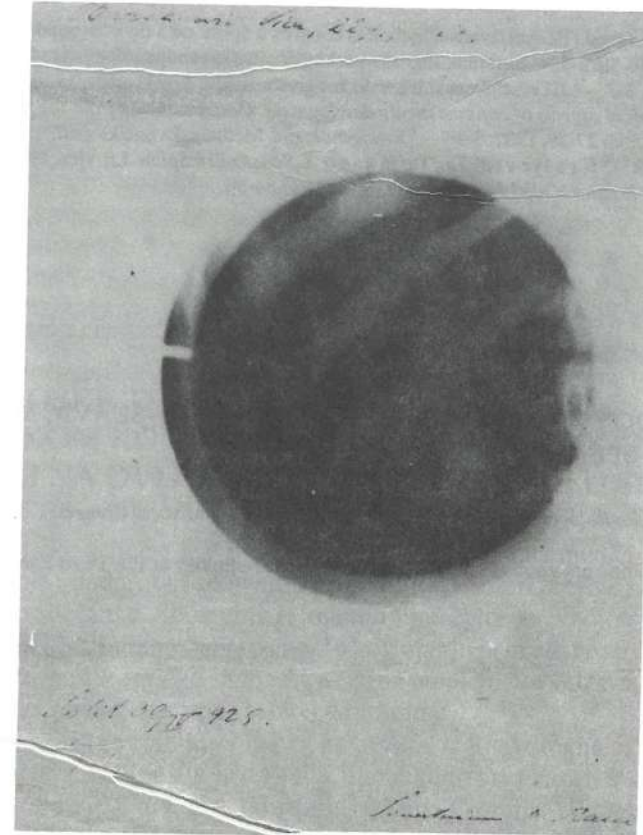
Sve su ove teme u onom vremenu bile vrlo aktualne i predstavljale su značajan doprinos u razvoju radiologije.²

Od posebnog je značaja izlaganje prof. dr Plotnikova (Zagreb) o fotografiji pomoću toplinskih zraka, kao preteči današnje termografije.^{2,3}

Iz izloženih podataka je vidljivo da je radiologija u nas bila na zavidnoj razini, prateći svjetska dostignuća i svojim ispitivanjima doprinosila daljnjem razvoju ove grane medicinske znanosti.

Split zauzima vidno mjesto u razvoju radiologije zahvaljujući "Sanatoriju Račić" koji je otvoren 1904. god. i raspolagao rendgenskom aparaturom, a 1909. god. unutar sanatorija je osnovan Rendgenološki zavod prema najnovijim zahtjevima onog vremena. Tako je prvi rendgenski aparat montiran 17 godina prije nego što je Split dobio električnu struju, pa se električna mreža napajala vlastitim motorom preko dinamama i akumulatora. Taj rendgenski aparat je započeo radom 10 godina nakon otkrića rendgenskih zraka. Da se u tom sanatoriju vodilo računa o nabavi suvremene aparature govori činjenica da je nakon II svjetskog rata iz rasformiranog "Sanatorija Račić" 1948. godine u Bolnici "Grad" montiran četveroventilni aparat "Sommeers" na kojem su se vršili pregledi do 1956. godine, kad je montiran novi, takodjer četveroventilni aparat suvremenije tehnologije.^{6,7} Četveroventilni aparati su dovoljne

snage za kvalitetnu dijaskopiju i snimanje, pa se i danas proizvode, naravno, u suvremenijoj izvedbi sa specijalnim uređajima kojih onda nije bilo (elektronsko pojačalo; tomografija, itd.)

Slika br. 1. Snimak snimljen 1925. god. na staklenoj ploči s kontrastnim prikazom žučnog mjehura (Sanatorij Račić, Split).

Sačuvana je snimka iz "Sanatorija Račić" snimljena 1925. god. na staklenoj ploči (u to vrijeme još nije bilo rendgenskih filmova), na kojoj je prikazan kontrastom ispunjen žučni mjehur. Ovaj snimak dokazuje da je rendgenska dijagnostika u sanatoriju bila ukorak s dostignućima radiologije tog vremena. Snimak je snimljen s tubusom, a kvalitetom je i nakon 65 godina blizu kvalitete današnjih snimaka snimljenih na četveroventilnim aparatima (slika br. 1).

Zaključio bih da nam III sveslavenski liječnički kongres u Splitu ukazuje na zavidnu znanstvenu razinu mlade znanosti - radiologije u našoj zemlji. Zahvaljujući "Sanatoriju Račić" ta je grana medicinske znanosti u Splitu išla ukorak sa svjetskim dostignućima.

Potrebno je još istaknuti da su naši radiolozi ovom prilikom prvi put istupili pred širi slavenski znanstveni skup, a time posredno i pred svjetsku javnost.

LITERATURA:

¹ Skupštine i kongresi (III sveslavenski liječnički kongres u Splitu od 5 do 8 listopada 1930), Lij. vjes. (Glas, pril. br. 10), 1930, 52, 2-3. – ² Sastanak Jugoslovenskog društva za rendgenologiju i radiologiju u Splitu, Srpski arhiv, 1930, 10, 3-7. – ³ III sveslovenski lekarski kongres u Splitu, Srpski arhiv, 1930, 2, 33-36. – ⁴ Fischer H.W., *Historical aspects of contrast media development. Contrast media from the past to the future.* Symposium Berlin, March 27-28, 1987, 3-18. – ⁵ *Rendgenologija*, Medicinska enciklopedija, Jug. leks. zavod, Zagreb, 1970, V, 67-72. – ⁶ Kraljević Lj., Tomaseo I., *Sanatoriji u Splitu*. Lij. vjes., 1990, 112, 124-129. – ⁷ *190 godina splitske bolnice. Odjel za radiologiju*. Split, 1985, 84-90.

Srdjan BOSCHI

Clinical Centre "Firule", Split

THE RADIOLOGY AS A TOPIC OF THE THIRD PAN-SLAVIC MEDICAL CONGRESS IN SPLIT IN 1930

Key words: History of Radiology; The Radiology; The Third Pan-Slavic Medical Congress

The author comments upon the topics dealing with the radiology at the Third Pan-Slavic Medical Congress.

(Rad je primljen u Uredništvu 20.XII 1990. god.)

Communication

UDC 931:61 / 618.1 / 061.3 / 327 (-81) / 497.1

Ivo BANOVIĆ

Kliničko - bolnički centar "Firule", Split

GINEKOLOŠKE TEME NA III SVESLAVENSKOM LIJEČNIČKOM KONGRESU U SPLITU 1930. GODINE SA OSVRTOM NA OVU STRUKU U TO VRIJEME U SPLITU*

Još u antičko vrijeme je u našim primorskim krajevima medicina bila razvijena, o čemu svjedoči i nadgrobnni spomenik primalji Eliji Soteri, koji je nađen u Solinu, a potječe iz II stoljeća n.e. Spomenik je značajan posebice za povijest porodništva, jer je najstariji pisani dokument koji svjedoči o postojanju primaljske struke u ovim našim prostorima. Propašću antičke civilizacije razina medicine se snižava, broj liječnika je malen i njihova pomoć dostupna samo odabranima.

Razvoj rodilišta vezan je uz razvoj nahodišta, a ginekologije uz razvoj kirurgije, odnosno vidarstva. Nahodište je u Splitu utemeljeno vrlo kasno u odnosu na druga primorska mjesta i to 1704. god. od strane biskupa Cosmija. U nahodištu zbog loših higijenskih prilika i slabe prehrane djeca umiru. Smrtnost djece u nahodištu u 19. stoljeću je 70%, a u gradu Splitu 35%. U obnovljenu bolnicu u Splitu koja je bila poklon gradu obitelji Ergovac, početkom 19. stoljeća premešteno je i nahodište. U bolnici se pažnja posvećuje posebice zaraznim bolestima. Počimaju se obavljati obdukcije umrlih. Uzrok smrti i dijagnoza morali su biti točno opisani, osim za bolesti koje su mogle nanjeti sramotu obitelji. Među tim bolestima navode se sifilis, samoubojstvo, peurperalna groznica i što je posebno interesantno rak maternice. S vremenom broj djece u nahodištu opada, ali mortalitet ostaje i dalje vrlo visok i kreće se od 50-90%. Većina djece umire zbog slabe ishrane, neodgovarajuće njege i loših higijenskih prilika.

*Saopšteno na Naučnom skupu "Značaj i uloga III sveslavenskog liječničkog kongresa održanog u Splitu 5-8.X 1930. godine" u Splitu 5.X 1990. godine.